

Художній текстиль ручного виготовлення в сучасному інтер'єрі

Анотація. У статті розглянуто питання використання художнього текстилю, як виду декоративно-ужиткового мистецтва, в сучасному інтер'єрі. Представлено асортимент виробів художнього текстилю та особливості його використання в інтер'єрі. Проаналізовано функції художнього текстилю в інтер'єрі. Дослідивши технологію художнього текстилю сформульовано висновок, що декорування житлового приміщення – це цікавий та дуже відповідальний процес, завжди актуально буде дивитися речі ручної роботи, саме вони надають інтер'єру приміщення життю особливий шарм.

Ключові слова: декоративно-ужиткове мистецтво, художній текстиль, батик, інтер'єр, панно, стиль.

Abstract. The article considers the use of artistic textiles as a form of decorative and applied art in modern interiors. The range of artistic textile products and features of its use in the interior are presented. The functions of artistic textiles in the interior are analyzed. After researching the technology of artistic textiles, we concluded that decorating a living space is an interesting and very responsible process, it will always be important to look at handmade things, they give the interior of the room a special charm.

Keywords: decorative and applied arts, artistic textiles, batik, interior, panel, style.

Постановка наукової проблеми. З давніх-давен жінки оформляли, оздоблювали вбрання, речі домашнього вжитку і предмети інтер'єру. Багатьма поколіннями невідомих майстрів створювалися такі види художнього оздоблення художнього текстилю, як художній розпис. Адже прийоми розпису по тканині настільки різноманітні й захоплюючі, що опанувавши основними з них й озброївшись терпінням, фантазією та знаннями про основи композиції, можна створити неповторні авторські композиції, реалізувати свій творчий потенціал. Звичайно ж, майстерність не досягається за один день. Це поступова, наполеглива праця, та вона приносить радість, бо ця праця – творча. А найприємнішим є втілення своєї задумки в життя, створення своїми руками красивих речей, які прикрашають ваш дім та оновлять вас, бо ви пізнаєте радість творчості.

Переосмислена і перетворена відповідно до вимог часу техніка батика посіла гідне місце у системі художнього текстилю. Нині інтерес до батика не знижується, а постійно зростає. Сьогодні, коли процеси оздоблення тканин гранично механізувалися, ручний розпис здобуває все більшу популярність у всьому світі.

Мета статті полягає в розкритті поняття батика, як різновидності художнього текстилю і його використання в сучасному інтер'єрі.

Виклад основного матеріалу. Ручний розпис тканин є різновидністю художнього текстилю, який, у свою чергу, представляє важливий розділ декоративно-ужиткового мистецтва. Цей вид прикладного мистецтва має глибоке народне коріння і традиції, що дійшли до сьогоднішніх днів. Сучасні художники по текстилю з глибокою пошаною відносяться до минулого цього мистецтва, постійно черпаючи з нього творчі задуми, що і зумовлює появу нових технологій на основі використання традицій стародавнього розпису тканин. Вивчити історію розвитку ручного розпису тканин можна на наступних моментах:

- мистецтво фарбування шовкових тканин;
- мистецтво ручної набійки на Русі;
- текстильний авангард;
- текстильне панно і батикові композиції.

За батьківщину шовку вважають Китай (провінція Шан-Тунг). Шовк ще називали «китайка», «тканина з Китаю». До нас це слово дійшло далекою, кружною дорогою. У латинській мові існує слово «серікус», що означає «китайська матерія» (від «сэрэс» – Китай). В середні віки разом з

шовковими виробами воно дісталось до Скандинавії, де перетворилося на «силиш». Погодьтеся, що перетворити «сильки» в «шовк» не так вже важко. Можливо, що словоутворення йшло таким чином: «сильки», «сильк», «сельк», «селк», «шовк». Вже в XII ст. до н.е. в Китаї виготовлялися якнайтонші, особливо штучні тканини, що вимагали складних технологічних методів. Шовкопрядів китайці розводили на спеціальних плантаціях і дуже довго тримали секрет отримання шовку-сирцю. Особливо в глибокому секреті зберігалося забарвлення тканин і спосіб отримання фарбників з рослин. «Книга древнього Китаю Чжоу» періоду Хань (II ст. до н.е.), що дійшла до нас, розкриває деякі таємниці фарбувальної майстерності, що передавалися від покоління до покоління, і навіть має опис рецептів отримання фарб, виготовлення і забарвлення шовкових тканин і інших таїнств шовку, у тому числі і його лікарських властивостей.

Існувала глибока віра в благодіючий вплив шовку на здоров'я людини, тіло якої було ним окутано. У старовинних китайських рукописах згадується також про цілющі іскри, що виникають при терті шовку, за допомогою якого лікували людей. Пізніший китайський манускрипт VIII ст. розповідає про особливий розпис шовкових тканин за допомогою воскового рисунка, який виконується на тканині за допомогою пензлика, що занурюється в гарячий віск. Малюнок, виконаний таким чином, не забарвлюється ніяким кольором, а залишається білим.

В епоху феодалізму китайські художники зуміли створити неповторні по майстерності і поетичності шовкові свити з першими в світі пейзажними композиціями. Шовкові свити – це своєрідна форма картин, які допомагають показати природний у всьому його різноманітті. Вертикальні свити вішалися для огляду на стіну, що дозволяло погляду разом охопити змальовані на них простори. Вже в VIII ст. китайці нарівні з прозорими водяними стали застосовувати багату відтінками чорну туш. Тоді ж склалися різні способи і прийоми живописного зображення. З одного боку, дуже ретельна і докладна прописка природи – «чун-би», що в перекладі означає «старанний», а з іншого боку – як би незавершений сюжет, швидко написаний, який дозволяє глядачеві дофантазувати ідею художника – «се-и», в перекладі – «живопис ідеї».

Цей вид живопису на шовку писався не з природи, а по пам'яті і вбирав в себе всі найхарактерніші риси природи.

У III ст. до н.е. шовківництво з Китаю поширилося до Індії, а потім до Кореї та Японії. Для отримання візерункових тканин тут використовували різні способи нанесення на тканину фарбою, застосовували при цьому і воскові прийоми ручного розпису, тобто отримання білого малюнка на кольоровому фоні.

Суть цих способів полягає в тому, що ділянки тканини, що не підлягають фарбуванню, покриваються різними смолами або бджолиним воском; останній, вбираючись в тканину, захищає її від дії фарби. Підготовлену таким чином тканину занурюють у фарбу, видаляють віск або інший резервуючий склад (резерв) і в результаті отримують білий малюнок на забарвленому фоні. Описаний спосіб резервування зберігся і до нашого часу під назвою «восковий батик» або просто «батик».

Батьківщиною мистецтва прикрашання тканини фарбувальними речовинами вважають Індію – країну, де удосталь природних барвників, завдяки яким, у свою чергу, і з'явилися різні способи фарбування тканин. Так, наприклад, широко поширився спосіб «бандхари». Перед фарбуванням тканини певні її ділянки міцно перев'язувались суворю ниткою (якщо зафарбовуванню підлягали невеликі ділянки тканини) або сама тканина зав'язувалася великим міцним вузлом. Тканина занурювалася в глибокі ємкості з барвниками, зав'язані частини не забарвлювалися. На кольоровому фоні з'являлася біла фантазійна візерункова лінія.

Відома синя фарба індиго в Європу була завезена також з Індії. Навряд чи можна тепер точно встановити, коли саме людина познайомилася з цією фарбою. Так, наприклад, при розкритті в Єгипті гробниці принцеси, померлої три тисячі років тому, виявили тканини, що напівзотлили, забарвлені в синій колір

Отримували індиго з листя тропічного чагарника – індігоноски, листя якої схоже на листки нашої акації. Їх збирали, кидали в глибокий посуд з теплою водою. Через п'ять-шість годин на дні посуду утворювався осад як густа сметана. Його висушували на сонці, потім різали на шматки. Це і була індиго – на ті часи одна з найкоштовніших фарб. У нашій країні індиго міцно утримувала свої позиції протягом багатьох років. Зараз поруч з індиго з'явилося чимало інших фарб, що перевершують її за своїми властивостями: тіндіго (яскраво-червоний, червоний), рожевий (трояндовий), броміндіго, тіндіго(чорний) і т.д.

Великою досконалістю відрізнявся розпис тканин в Японії. У літописах, що відносяться до VII ст. н.е., згадується про спосіб фарбування тканини – «юхата». Шматки тканини по малюнку щільно прошивалися нитками, а потім занурювалися у фарбу. Через товщину стягнутої тканини фарба проникала не скрізь, унаслідок чого утворювався своєрідний малюнок з непофарбованих ділянок. До того самого періоду часу можна віднести інший цікавий спосіб нанесення малюнка на тканину – «рокети». При цьому способі малюнок на тканину наносився гарячим воском, потім тканина занурювалася у фарбу, висушувалась, а віск видалявся. Гарячий віск при охолодженні утворював на поверхні тканини тріщини, які робили малюнок оригінальним.

До пізнішого часу відноситься художній розпис шовкових тканин від руки, що вимагало від художника більшої майстерності і смаку. З кінця XVII ст. в Японії на шовкові тканини почали переносити складні сюжетні композиції і пейзажі. Кожний шматок тканини, виконаний в техніці ручного розпису, являв собою самостійний витвір мистецтва. Л у 1878 р. вперше на всесвітній виставці в Парижі Європа познайомила з витворами текстильного мистецтва Японії, яке підкорило європейських художників високим художнім рівнем малюнків, блискучою технікою виконання. Учені вважають, що шовківництво виникло в глибокій давнині, незалежно один від одного в Китаї, Індії і на Близькому Сході. У Європу шовк почав ввозитися ще в II ст. н.е. – в епоху Римської імперії. У IV ст. грецькі ченці, роздобувши яйця шовковичного черв'яка, зуміли розвести його в гної. Грецькі правителі зробили з цього таємницю. Їм вдалося довгий час отримувати шовк, вироби з якого продавалися по всій Європі.

Потім шовковичного черв'яка почали розводити у Візантії, звідки він потрапив до Сицилії, південної Італії, потім до Франції. Особливо славилася шовковапромисловість, що процвітала в італійських містах Болонья, Лука, Генуя, Венеція.

Споживачів приваблювали в шовку його видатні достоїнства: тонина, міцність, пружність, здатність добре зафарбовуватися в різні кольори. Тому з нього виробляли найрозкішніші тканини, доступні лише які представникам правлячого класу.

З часом виробництво шовку здешевлювалося, він став доступнішим. Після першого знайомства росіян з шовком минули століття. Його везли на Русь арабські, італійські, скандинавські купці, оскільки шовкові тканини коштували дорого і на них можна було добре заробити

Декорування житлового простору – це цікавий і дуже відповідальний процес. Сучасний дизайн приділяє велику увагу домашньому художньому текстилю. Тканину виконує безліч утилітарних функцій: вона – прекрасний звукоізолятор, тканинні штори захищають від сонячних променів, покривала з тканини зігрівають нас в холоди. Але, крім того, тканина – один з як найдавніших матеріалів, використовуваних для прикраси житла, вона несе ще й найпотужніше естетичне навантаження. Сама фактура матеріалу дозволяє створити відчуття тепла і затишку, добитися оригінальності, жвавості контрастів. Саме за допомогою художнього текстилю можна синтезувати єдиний інтер'єр з урахуванням потреб і смаків кожного члена сім'ї.

У наше століття високих технологій на нас обрушується потік промислових виробів серійного виробництва, і, щоб світ навколо не перетворився на бездушну однорідну масу, нам як повітря необхідна творчість. У сучасному інтер'єрі завжди актуально виглядатимуть речі ручної роботи, саме вони додають нашому будинку особливий шарм.

Людина відвіку прагне прикрасити свій побут, проявити свою індивідуальність, відобразити природу, що оточує його. Але, мабуть, найпростіший і в той же час захоплюючий спосіб змінити навколишній простір – це прикрасити свій інтер'єр виробами з батика.

Асортимент виробів з батика дуже великий. Це можуть бути декоративні штори, ширми, оригінальні диванні подушки, настінні панно і свити, бра і торшери, пологи над ліжком. Головне, знати міру: достатку таких активних речей в інтер'єрі потрібно уникати, прагніть правильно розставляти акценти, щоб ваші роботи збирали простір. Якщо у вашому інтер'єрі декілька виробів з батика, вони повинні виступати як комплект, ансамбль, повинні бути вирішені в одній колірній гаммі, об'єднані якоюсь загальною ідеєю.

Панно (рис. 1) – це дуже активний декоративний елемент, який може бути виконаний в різних техніках. Воно гармонійно вписується в інтер'єр будь-якого типу і вносить цікаві колірні і стильові акценти. Щоб панно органічно вписалося в інтер'єр, воно повинно бути відповідно пропорційно всій кімнаті. Панно в інтер'єрі може бути поодиноким, а може бути у вигляді триптиха, де бічні композиції або розмикають центральну частину, або просто підтримують її умовними колірними плямами.

Рис. 1. Панно в техніці батіку

Також важливим моментом є рама для вашої роботи, вона повинна відповідати і самій роботі, і стилю вашого інтер'єру. Панно повинно бути правильно освітлене. Небажано вішати роботи навпроти світла, на ту стіну, де розташовані вікна. У такому разі робота виглядатиме тільки при штучному освітленні. Якщо панно висітиме в глибині кімнати, потрібно зробити додаткове підсвічування, зараз існує безліч софітів різних оригінальних форм, які можна підібрати до будь-якого стилю інтер'єру.

Ширма в інтер'єрі може виконувати різні функції – це і спроба усамітнитися, створити камерну атмосферу, і ділення великого приміщення на функціональні зони, і, крім того, це додаткова колірна площина. Ширма може стати активною декоративною плямою, якщо її розписати в техніці батик (рис. 2).

Рис. 2. Ширма у техніці батик

Ширма стає однією з улюблених тем сучасних дизайнерів.

Покривала і подушки, вирішені в техніці батик (рис. 3), також можуть стати частиною єдиного стилю вашої спальні або вітальні, вони можуть бути розписані повністю, а можуть поєднувати розписані фрагменти з однотонною тканиною.

Призначення подушки в інтер'єрі останнім часом швидше декоративне, ніж функціональне. Подушки лежать на диванах, на кріслах, на підлозі. Подушки прикрашають рюшами, бантами, мереживами, дизайнери придумують все нові і нові форми, художники прикрашають їх з аплікацією, гобеленом і батиком.

Освітлювальні прилади (бра, торшери, настільні лампи), виконані в техніці батик, притягатимуть погляд і акцентуватимуть на собі увагу (рис. 4). Батик красивий сам по собі, а при вигідному освітленні він у прямому розумінні випромінюватиме чарівне світло.

Пологи над ліжком знову входять в моду. Розписана батиком як найтонша тканина створює ілюзію продовження прекрасного сну.

Розписуючи тканину для інтер'єру, потрібно вписати її в заданий простір, або зробити її домінантою (рис. 5). Декоративна тканина може підтримувати за кольором якісь предмети, а може служити колірним, смисловим і композиційним центром інтер'єру. Причому зовсім необов'язково, щоб всі елементи комплекту були розписані з однаковою інтенсивністю, можна поєднувати розписані тканини з гладкофарбованими тканинами тієї ж колірної гами.

Рис. 3. Подушки в техніці батик

Рис. 4. Освітлювальні прилади в техніці батику

Рис. 5 Штори в техніці батику

Тенденції сучасного дизайну надзвичайно різноманітні, одна з них – поєднання непоєднуване. Це відноситься і до тканин різної фактури і щільності (повітрі і грубих), і до кольорних поєднань, і до змішення стилів. Правильно підібраний текстиль формує інтер'єр, створює певний образ, задає настрій. Адже сюжети, втілені в батику, несуть в собі перш за все декоративний початок, вони можуть бути і реалістичні, а можуть бути символічні і умовні або ж абсолютно абстрактні. Головна роль цих робіт – гармонізація простору, в якому вони знаходяться.

Тканина чудово поєднується з різними природними матеріалами такими, як камінь, дерево, бамбук, черепашки, пір'я і так далі. Наприклад, раму для панно із зображенням підводного миру можна прикрасити раковинами і камінчиками, привезеними з моря. За допомогою виробів з батику можна кардинально змінити інтер'єр приміщення, будинку. Батиком можна прикрасити будь-яку з кімнат, будь-то кухня, спальня, дитяча чи гостина.

Висновки. Таким чином, дослідивши розпис тканин, як різновид художнього текстилю і його асортимент, можна зробити наступні висновки, а саме:

1. Декорування житлового приміщення – це цікавий та дуже відповідальний процес. Сучасний дизайн приділяє велику увагу до домашнього художнього текстилю.

2. Тканина виконує ряд утилітарних функцій: вона – прекрасний звукоізолятор, тканинні штори від сонячних променів. Тканина несе надзвичайне естетичне навантаження.

3. У час високих технологій на нас обрушується потік промислових виробів серійного виробництва, і, щоб світ навколо не утворився в бездушну однорідну масу, нам, як повітря, необхідна творчість. У сучасному інтер'єрі завжди актуально буде дивитися речі ручної роботи з художнього текстилю, саме вони надають нашому життю особливий шарм.

4. Вивчивши техніки батику, можна сміливо приступати до підбору виробів з нього в приміщення різних стилів. Адже стиль – це мова для вираження основної ідеї. Дуже важливо витримувати стиль завжди і в усьому.

Список використаних джерел:

1. Гассанова Н.С. Текстиль в дизайне интерьера. К.: «Будівельник» 1987. 88 с., іл.
2. Зузяк Т.П., Марущак О.В., Шинін О.С., Савлук В.М. Интегративна природа декоративно-ужиткового мистецтва як чинник збереження художніх традицій народних ремесел і промислів. *Perspectives of world science and education. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference.* CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. Pp. 172-180.
3. Искусство батику для начинающих и студентов художественных вузов: Модные изделия

изысканного дизайна с использованием техника батика / Пер. с англ. Е. Успенская; Ред. А.Ивахнов. М.: АСТ, 2000. 110с.: ил. (энциклопедия художника).

4. Марущак О., Савлук В., Свята М. Формування творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Science, research, development. Pedagogy*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (27.02.2019-28.02.2019, London / Лондон. Warszawa, 2019. Вип. 14. С. 55-59.

5. Марущак О.В., Дрончак Н.А. Основи технологічного виробництва інноваційних текстильних матеріалів у професійній підготовці майбутніх фахівців швейного виробництва. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 77-81.

6. Марущак О.В., Зузяк Т.П. Зміст поняття художньо-естетичної компетентності педагога в галузі декоративно-ужиткового мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. Вип. 53. С. 185-189.

7. Марущак О.В., Савлук В.М., Кирилюк В.В., Недзеленко Ю.А. Формування в учнів старших класів закладів загальної середньої освіти уявлень про біотехнологічне та екологічне виробництво текстильних волокон. *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference (January 17-19, 2021)*. MDPC Publishing, Munich, Germany. 2021. Pp. 380-386.

8. URL: <https://ibud.ua/ua/statya/rospis-po-tkani-100987>